

תורת החכמים

גליון שבועי להנחלת תורת חכמי ספרד זיע"א

יו"ל על ידי "מכון חכמי ספרד"

גליון כ"א

מאמר שבועי

קרח חולק על משה וקורא תגר על מנהיגותו של משה. נתבונן בפרשה ונשתדל להבין על מה היתה המחלוקת. "ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה'. וישמע משה ויפול על פניו. וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בוקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו וגו' ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי, המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו" (ג' טז, ג' טז).

ראשונה צריכין אנו למודעי, מה השקלא וטריא שהיתה לקרח וכל עדתו עם משה רבנו עליו השלום, ומאי בינייהו. כי לא דבר ריק הוא, לומר שטענות קורח היו לחנים ואין בהם ממש.

וזאת שנית, אשר דבר קרח וכל סיעתו באמרם רב לכם, מאי קאמר. ועוד, מהו הטענה 'כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ומדוע' וגו'? ולמה הכנים את ה' במחלוקתו עם משה? ומה זו התשובה שהשיב משה בוקר וידוע. ועוד, מאי האי דקאמר "וישמע משה ויפול על פניו", מאי 'על פניו' דקאמר. ועוד יש להבין כפל דבריו במה שאמר ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר וגו'.

על תמימות אלו עמד הגאון רבי אברהם קורייאט בספרו ברית אבות (ראה אודותיו במדור הסמוך), וכעין זה כתב גם בספר המעלות לשלמה לרבי רפאל שלמה לניאדו דהנה יש להקדים מה שידוע כי הענוה היא גורמת להשראת השכינה בארץ (סוטה ה.). כל אדם שיש בו גסות הרוח, הקב"ה אומר אין אני יכולים לדור בעולם.

ולפי' יש להקדים עוד מאי דגרסינן בפרק יש נוחלין (ב"ב קיט:) מר סבר חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, ומר סבר אין חולקין, והלכתא חולקין, והלכתא אין חולקין. קשיא הלכתא אהלכתא, לא קשיא, הא דפליג ליה רביה יקרא, הא דלא פליג ליה רביה יקרא, וכנסת (רמב"ם פ"ה מהלכות ת"ת ה"ח ובשו"ע י"ד ס' רמב סעיף כא): אין חולקין כבוד לתלמיד בפני רבו, אלא אם כן דרך רבו לחלוק לו כבוד. בזה אתי שפיר דקרח וסיעתו באו אל משה ואהרן בטענה דאין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. ואל זה רמזו בדברם ויאמרו אליהם רב לכם, הרבה גדולה ורבנות לקחתם לעצמכם, או כוונת קרח לומר 'רב לכם' יש לכם רב שהוא הקב"ה. וא"ת מה איכפת לן, דעו לכם 'כי כל העדה כולם קדושים' וכולם שמעו בסיני אנכי ה' אלוהיך ומסיני למדו מדת הענוה ועי"ז "ובתוכם ה'" שהוא גם הרב שלכם, ומדה זו של הענוה גורמת להשראת השכינה שתהיה בתוכנו, וכיון שכן כפניו דמי ולכן אין אנו יכולין לחלוק כבוד לך דאין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, "ומדוע תתנשאו על קהל ה'?" הרי גורמים אתם לסילוק השכינה מעל קהל ה'!

כיון שכן "וישמע משה ויפול על פניו", לרמזו שהוא מחשיב עצמו כעפר לדוש, שחשדהו שחלק כבוד לעצמו בפני רבו, א"נ ויפול על פניו כדי לאבדם, כמו שעשה ר"א הגדול שעי" נפילת אפים הרג לשונאיו (ב"מ נט:).

ואח"כ משה פונה לקרח ואומר לו "בקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו", דהיינו שידוע הקב"ה את אשר לו והקריב אליו. ומשה רבינו חידש להם כי לפעמים הותר לחלוק כבוד לתלמיד בפני הרב. במקרה, שאם הקב"ה יתן כבוד לו - למשה ולאחריו, איגלאי מילתא דהוי כרב החולק כבוד לתלמיד, וממילא גם שאר התלמידים צריכים לנהוג בו כבוד מן הדין.

ומה שכפל משה את לשונו באומרו, "את אשר יבחר בו יקריב אליו", וא"כ הרי כבוד זה לא ממשה ואהרן הוא, כי אם מאת ה' וממנו יצאו אלו הדברים ואין אנו את עושים הכבוד הזה. וכל זה ענה משה במה שנוגע לאהרן ועל מה שנוגע לו הוא, "וישמע משה ויפול על פניו", לומר שהוא לעצמו אינו רוצה מעלה והתנשאות.

עוד אמר "שמעו נא בני לוי, המעט מכם כי הבדיל אלוהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו", דהיינו הן אנו מועטים מכם שאפילו אתם משבט לוי שהבדיל ה' אלוהי ישראל אתכם להקריב אתכם אליו ונתן לכם כבוד, וכדברי הספורנו שקיבלו גם לשרת את ה' תעלה בשרי, וגם בעבודת משה של כל כלי המשכן. וא"כ מן הדין בכגון זה חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב.

פרשת קרח תשע"ז

זמני כניסת ויציאת השבת - שעון קיץ

עיר	כניסה	יציאה	ר"ת
י-ם	19:33	20:25	21:21
ת"א	19:31	20:22	21:18
חיפה	19:34	20:26	21:22
ב"ש	19:31	20:22	21:18

תולדותיהם של חכמים

הגאון רבי אברהם קורייאט זצ"ל

נולד בטיטואן שבמרוקו לרבי יהודה קורייאט, שנת לידתו לא ידועה, אך בשנת תקמ"ז עבר למוגאדור עם משפחתו לשמש כמו"צ. בהמשך עבר גם לג'בראלטר ולליוורנו שבאיטליה.

אמרו עליו שבכל לילה היה עורך תיקון חצות ותפילות בבכיות עצומות, "ומתודה ויודי גדול בבכיה עצומה, כמו ויודי של יום הכיפורים שחרית" (ספר טוב רואי לרבי יוסף כנאפוז), בשם נכד רבינו, המדפיס רבי אליהו בן אמוזג).

אחיו רבי יצחק העיד עליו (בהקדמתו לספר מעשה רק"ם) שהיה לו יד ורגל בנסתרות התורה, והיה בקי גם בחישוב תקופות השנה. חיבר ספר ברית אבות ביאורים ופלפולים עה"ת.

נלב"ע ב"א חשון תקס"ו

דצדיקיא

הילולא

יום שבת ל' סיון

רבי יום טוב ידיד הלוי, חאלב, (שם נטמן). מחור"ר בית אל מח"ס שמחת יו"ט על כתבי האר"י תרפ"ג
רבי יוסף יצחק שלוש, ר"מ בשיבת פורת יוסף, מרקש, ירושלים (שם נטמן)
רבי בנימין מקוקץ ידיד, גרברא, טבריה (שם נטמן) מח"ס ומשאת בנימין עה"ת
רבי אהרן משה ציון ברוך (מועלם), בגדד, י-ם מח"ס תולדות אהרן ומשה (תפילות ותקונים) שמי"ט

יום ראשון א' תמוז

רבי יצחק קנפנטון, ר"י בסמורא (קסטיליה), מח"ס דרכי התלמוד כללים, נטמן בבניאפל רכ"ג
רבי משה נגארה, מגורי האר"י אבי ר' ישראל צפת, דמשק (שם נטמן). מח"ס לקח טוב עה"ת שמי"א
רבי אברהם חיים רחמים (אח הגאון היערי והגר"י נסים), בגדד
רבי נסים חורי, תיאטון (תוניס)
רבי צבי ידיד, גרברא, רב קהילת מגן דוד טבריה, מח"ס ארץ צבי עה"ת

יום שני ב' תמוז

רבי יוסף בן וואליד, רבה של טיטואן (מרוקו), מח"ס שמו יוסף

יום שלישי ג' תמוז

רבי דוד הכהן יהונתן, זרויס (תוניס), מח"ס יד דוד על הש"ס, דברי דוד עה"ת

יום רביעי ד' תמוז

רבי נסים חיים משה מזורח, הראש"ל, מח"ס שו"ת אדמת קודש (קושטא וליוורנו)
רבי אליהו לופס, ר"מ בשי"ת פורת יוסף, חאלב, ירושלים (שם נטמן), מח"ס אמרי פי עה"ת
רבי דוד שרגא, יוד (פרס)

יום חמישי ה' תמוז

רבי פרג' נעים, טריפולי (לב) מח"ס מנורת הארץ עה"ת
רבי כלפיה כהן השני, גרברא, מח"ס שמחה וששון על הגש"פ, דרשות מדרש שלמה ג"ח
רבי צאלח הכהן זנגי, בגל

יום שישי ו' תמוז

רבי ישועה עטיא, אלקצר (מרוקו)
רבי חיים די לה וזוה, מחור"ר בית אל, תלמיד הרד"ש, ירושלים מח"ס תורת חכם (על הסוד) תקמ"ז
רבי שמואל מגאר, ראב"ד בירושלים, מחור"ר ישיבת בית אל
רבי דוד בראד, תוניס

זכותם תגן עלינו

לדעת חכמה ומוסר

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי.

כל מחלוקתו של קרח באה מתאווה להשיג ולכנוס, ואף שנתגלה לקורח א' מג' מטמוניות שהטמין יוסף במצרים (פסחים ק"ט), מ"מ יש לו מנה רוצה מאתיים. והרודף אחר הממון אין חייו חיים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ואפילו גופו לא ימצא מנוחה לא במאכל ולא במשתה ולא במלבוש או טיול וכיוצא, כי כל זמנו מיהב יתיב דוקא לרכוש ממון.

ואדם שכל דעתו רק עבור ממון ללא סוף, הרי שלא יוכל להנות ממנו, כמו שכתב הרמב"ם שלא תפול השמחה בדבר שאין לו סוף. וזה האיש הרודף אחר תאוות הכסף, עינו לא תשבע עושר ותמיד הב הב יאמר. וזה הגורם לו שיפסיד מלזכות את העוה"ב, אחר שאינו יכול להפקיף אפילו מעט קט מזמנו לשום דבר זולת הכסף, וכ"ש שלא יוציא פרוטה לשום עניין שבקדושה, כי אם ההכרח. ורק ביום המיתה יניח הכל לזולתו ואז יזכר שהוא טועה במינון.

(דברי דוד לרבי דוד הכהן יהונתן מזרזיס, תוניס, נלב"ע ג' תמוז תשכ"ה)

מאוצרותיהם של חכמי התורה

חוט התכלת מוכיח שצריך את מנהיגי הדור

ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל וגו' (טז, ב)

בתנחומא (ש"ס ד) מבואר שהיו מקניטים את משה עם טלית שכולה תכלת ושואלים אם היא חייבת בציצית, וכן בית מלא ספרים למה יתחייב במזוזה וכד'. ותמוה, הלא עיקר מחלוקתם על הכהונה והנשיאות, ומה עניין ציצית לכאן? ונראה שאכן היה כאן מחלוקת לדינא בין משה לקורח. דקורח סבר מאחר שכל הסיבה של פתיל התכלת היא "וראיתם אותו וזכרתם" - הרי שכל הבגד כבר מזכיר. וה"ל להנהיג, דאמנם צריך מנהיג להזכיר את ה', אך אם כל העדה כולם קדושים - מדוע תתנשאו?

אמנם לא כן הוא האמת, אלא דוקא חוט אחד של תכלת מזכיר כי ה' הוא אחד ואין לו שני, ואף בהנהגת העם מוכרח שהיה חוט אחד שיקשר בין העם לבין ה'!

(אמרי פי לרבי אליהו לופס, חאלב, ירושלים,

ר"מ בבישבת פורת יוסף, נלב"ע ד' תמוז תרנ"צ)

קרח הלך לפני משה וביזהו

ויקומו לפני משה וגו' ויאמרו אלהם רב לכם (טז, ג)

צ"ב לאיזה צורך קמו, דהנה בכתוב לא מבואר מידי. ואם נאמר שהקניטה הייתה כדי להקהל עליו, הול"ל רק "ויקהלו" כדלקמן (ש"ס יא"ס).

וה"ל דמבואר ברמב"ם (פ"ה מהל' ת"ת ה"ז) שאסור ללכת לפני רבו, אלא רק יתרחק לאחריו. וקרח וכל עדתו רצו להוכיח שאין משה רבם, ע"כ בעת שהלך, אף הם "ויקומו לפני משה" שלא כדין רבו, והוסיפו לומר "רב לכם", הדיינו וזי הרבנות היא רק לכם, ולא לכל העדה, והראיה "כי כל העדה כלם קדושים", הדיינו שכולם שומעו מפי הגבורה אנכי ה' אלוהיך, ולא למדו ממך, ומדוע תתנשאו!

(ולבש הכהן לרבי חיים אלעזר יהושע חמצ'י, תלמיד החב"ד, איזמיר, אב"ד חיפה. נלב"ע תרמ"א)

טענת אומות העולם לרוב

כי כל העדה כולם קדושים (טז, ג)

יש למצוא כאן פתח לכאורה לטענת רובא שיכולים לטעון אומות העולם, שאנחנו המעט מכל העמים ומן הדין היה שבעת קבלת התורה לא נקבל אלא את אמונתם, לפי שהם הרוב מכל העמים!

אך מאחר שאין אומות העולם מאוחדים בדעתם, וכל העמים ילכו איש בשם אלוהיו, עדר עדר לבדו, זה בעצו ישאל זה מקלו יגיד לו, ואילו אנחנו בשם אלוהינו נזכיר, הוא לבדו ואין בלתו, שוב אין לנו שעבוד לטענת רוב.

(ארץ צבי לרבי צבי ידיד, ג'רצא, טבריא, נלב"ע א' תמוז תש"מ)

השמש והירח תבעו שיעשה דין עם קרח

בקר ויודע ה' את אשר לו (טז, ה)

תמוה, אמאי ביקש משה להמתין עד הבוקר, ולמה לא יודע אלתר את מי בחר ה'? והנה בנדרים (ט"ז) מציינו שהשמש וירח עמדו לפני הקב"ה ותבעו שיעשה דין עם קרח. וצ"ב אמאי דוקא הם תבעו להגן על כבודו של משה.

מעשי חכמים

הגאון הקדוש רבי יום טוב ידיד הלוי זצ"ל

יומא דנשמתא ל' סיון תרפ"ג
מנו"כ בעיר חאלב

יושב היה רבינו בביתו הקטן, ראשו רכון על זרועותיו, ומאזין לכאבים של ההורים. לפני כמה שנים השיאו את בתם, ואין להם נחת. ויכוחים ומריבות קטנוניות, מרירות ואשמות הן דבר שבשגרה. השטן מרקד, והם חוששים שהחבילה עלולה להתפרק. ורבינו, ברוב תושייתו, היה נחשב כבורר יחיד ומפייס בעלי ריב, משכין שלום בין איש לאשתו, ומגשר בסכסוכים מונוניים. אמרו, מעולם לא יצא אדם חייב מבית דינו ולא היה מרוצה, אלא תמיד העריך את שיקול דעתו הון.

שמע את מצוקת ההורים, וביקש לזמן את בני הזוג. קיצר בדברים והבטיחם נאמנה, "אם ישיכון השלום והכבוד בביתכם, אעניק לכם מתנה. יוולד לכם בן זכר, ותקיימו בו מצות מילה ופדיון, תלמוד תורה ותפילין. מוכנים אתם?"

לכם של הזוג נתר. כמה שנים שאינם זוכים לפרי בטן, והם שומעים כוז הבטחה מפה קדוש! התחייבו כבקשתו ולתקופת השנה נולד בנם בכורם.

לאחר חודשים ספורים חלה הילד והגיע עד שערי מות. ביקשו ברופאים ופכור ידיהם, שעותיו ספורות. נזכרו ברבינו ועלו לבית מדרשו, הניחו את התינוק מפרשו לפניו והמה בוכים, "האם הרב בריך שיוולד בננו זה, כדי שנקברנו לאחר חצי שנה?"

נחרד הרב. הלא הבטיח שיקיימו בילד הזה מצות תלמוד תורה ונחת תפילין! התעטף במעילו והצליח ונכנס לדורו, "יחי יחודים וביקש רחמים. יצא והורה לאם, "הלא ערב שבת היום. השכיבי את הילד במטתו עם המעיל והשמיכה, גם כאשר יזיע אל תסירי אותם ממנו. בשלי את צרכי השבת, ותראי את הישועה!" עשתה האשה כדבריו ורצון יראיו יעשה - הילד החלים כליל, גדל ונהיה לאיש!

* * *

ועוד מעשה. הגביר רבי ישראל פיג'וט, בא להתאונן בפניו על שר בכיר שפולש לרשותו, עוקר עצים ומשחית את רכושו, לעתים כנס לביתו ונוהג מנהג בעל בית, ואין מי יאמר לו מה תעשה!

שמע רבינו בצרותו והבטיחו שהמזיק יסתלק. לאחר חודש ימים נתפס השר בחוקי המלכות, נאסר בבזיון והושלך למאסר עד סוף ימיו! ביקש רבי ישראל להעניק מטובו לצדיק חמש לירות זהב, ורבינו מסר. הפציר הרבה והסכים לקבל סל פחמים בלבד...

רבינו נולד בחאלב בשנת תרט"ז ונשא את נכדת רבי מרדכי לבטון מח"ס נכח השלחן, נודע בשקידתו ופרישתו. בגיל ל"ג עלה לא"י והתיישב בישיבת בית אל וירושלים, שם שיקע עצמו בתורת הנסתר. אשתו ורוב ילדיו מתו על פניו. חי בעוני רב, ולמרות שפציו לפני משרות רבנות מכובדות, היה אומר - אם חסדי בית אל וידידי רבי מוטלה טברסקי יעברו עמי, אסכים לבוא אף בחינם!

היה פרוש מאוד מתאוות העוה"ז. סעודתו היתה אורכת שעות מרוב תפילות ולימודים שהיה עוסק בהם בשעת אכילתו. נהג מדיבורים אסורים ומחלוקת, ברה הרבה מן המחלוקת ועמל הרבה על השכנת שלום. בכל ליל ישישי ערך תיקונים ורבים ראו מופתים וישועות למעלה מדרך הטבע. הדפיס תשעה כרכים מסידור הרש"ש, בתוספת ציונים והערות, וחזיר ספר שמחת יו"ט על כתבי האר"י.

לאחר שנתאלמן שב לחאלב להתרעם עבור ישיבת בית אל, אולם הם עיכבוהו אצלם ושידכו לו את בת רבי מנחם גינדי, ממנה נולד לו בנו האחרון.

הגליון יו"ל על ידי מכון "חכמי ספרד" ש"עי עמדות חכמת שלמה - בראשות הרה"ג רבי משה פרץ שליט"א רב ק"ק "לב אליהו" נתיבות

אלפי ספרים של חכמינו הספרדים זיע"א לא הודפסו שוב זה מאות בשנים, וחלקם אף נותרו עדיין בכתבי יד ואין להם גואל עד שכמעט נשתכחה תורתם וחכמתם. בחסדי ה' המרובים הקמנו ספריה גדולה, יחידה מסוגה בעולם, המכילה יותר מ-3,000 ספרים עה"ת מחכמי ספרד, חלקם בכתבי יד נדירים.

וכעת אנו עמלים לברר מקחן של צדיקים ולהוציא לאור תעלומה, מאוצרות חידושיהם ונפלאותיהם

בסדרת ספרים מורחבת על חמשה חומשי תורה, ועליו ליקוט יחודי מגאוני וחכמי ספרד, תורה מפוארה אשר לא נראה כמותה!

זכותם של החכמים זיע"א תעמוד לכל התורמים והמסייעים שיצליחו בכל מעשי ידיהם בבריאות ונחת, באריכות ימים ושנים, בטוב ובנעימים, אמן.

להקדשת הגליונות הבאים, לקבלת הגליון במייל ולמשלוח חידושי תורה, עובדות, ספרים, תמונות ומסמכים ניתן ליצור קשר

רחוב הרב צבאן 9 ת.ד. 516 נתיבות. טל: 077-553-5280 פקס: 077-5535281 toratsfarad@gmail.com